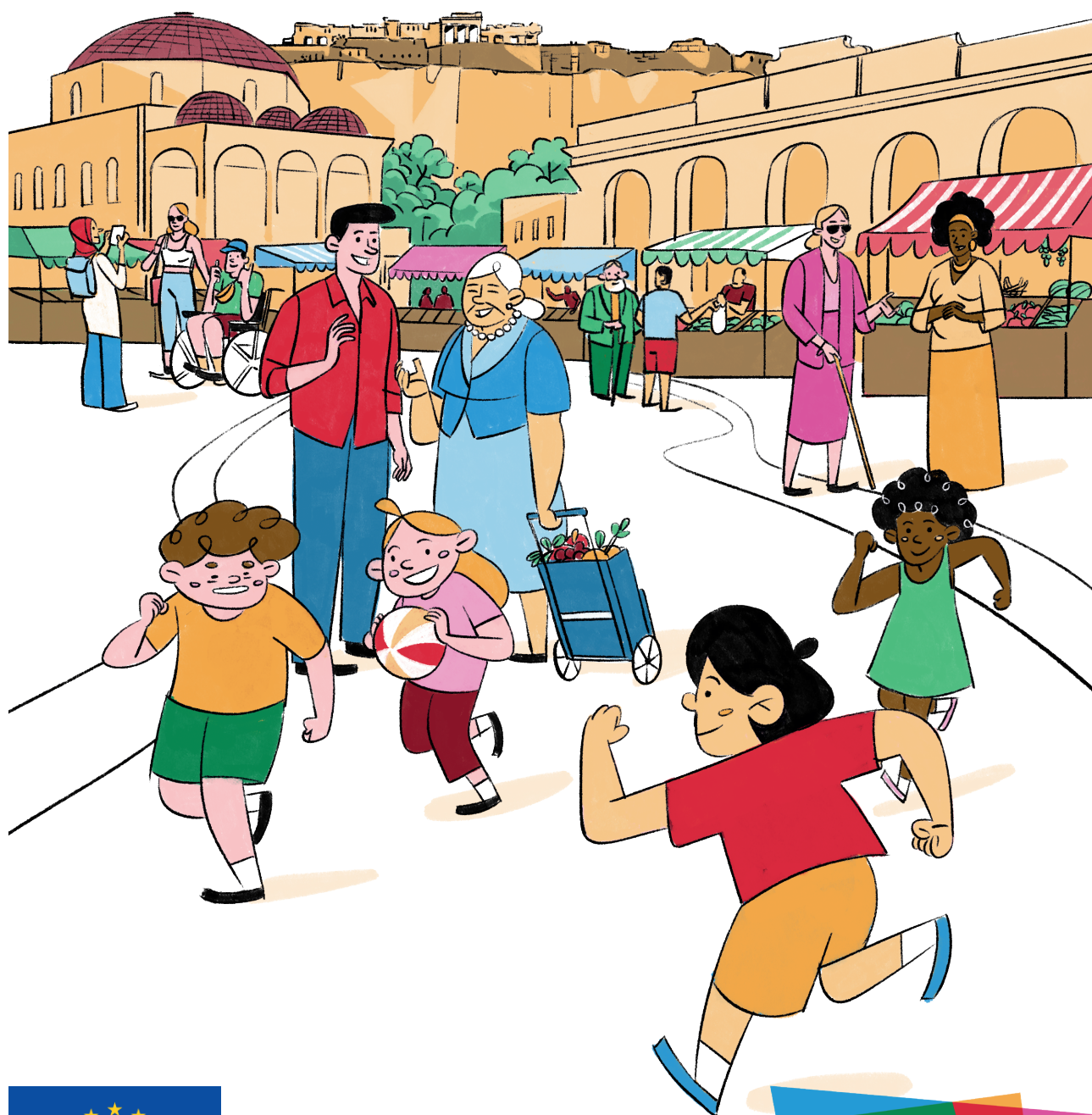

Στρατηγική αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα

Τεχνική υποστήριξη για τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, Φεβρουάριος 2021.

Copyright: Copyright © EASPD 2020. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

Τεχνική υποστήριξη για τη διαδικασία
αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα.
Σύμβαση επιχορήγησης: SRSS/S2019/02
Παραδοτέο 2 (σύμφωνα με το Πλάνο εργασίας) με βάση
το Στοιχείο 1, Αποτέλεσμα 1.1, Δράση 1.1.1 «Υποστήριξη της
ολοκλήρωσης της εθνικής στρατηγικής, του οδικού χάρτη και
του σχεδίου χάρτη αποϊδρυματοποίησης»

Το παρόν έντυπο εκδόθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ Μεταρρυθμίσεων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν έντυπο δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πίνακας περιεχομένων

Συνομογραφίες	4
Εισαγωγικό Κείμενο.....	5
Επιτελική Σύνοψη.....	6
1. Εισαγωγή	7
1.1 Οι λόγοι υπέρ της αποϊδρυματοποίησης	7
1.2 Διεθνή νομικά πλαίσια	9
2. Η διαδικασία αποϊδρυματοποίησης	12
2.1 Αξίες και αρχές της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης	12
2.2 Κύριοι όροι	13
2.3 Κύριες διαδικασίες	15
2.4 Όραμα.....	20
3. Στρατηγικοί στόχοι για τα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία	21
4. Στρατηγικοί στόχοι για τους ενήλικες με αναπηρία.....	26
5. Στρατηγικοί στόχοι για τους ηλικιωμένους.....	28

Συντομογραφίες

ΓΔ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών
Μεταρρυθμίσεων

EASPD

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities (Ευρωπαϊκή
Ένωση παρόχων υπηρεσιών για άτομα
με αναπηρίες)

ΥΠΕΚΥΠ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Ε.Σ.Α.μεΑ

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία

ΜΚΟ

Μη κυβερνητική οργάνωση

ΑμεΑ

Άτομα με αναπηρία

ΚΚΠ

Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας

ΟΗΕ

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΣΔΠ

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΣΔΑΑ

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα
των Ατόμων με Αναπηρία

Εισαγωγικό Κείμενο

Φωτογράφιση από τον κ. Θανάση Καρατζά

Η Στρατηγική για την Αποϊδρυματοποίηση που υλοποιεί το Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Υποθέσεων, στοχεύει στην ανάπτυξη μιας καθολικής πολιτικής για τη διασφάλιση ενός πλαισίου υποστήριξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων όπως των παιδιών, των παιδιών με αναπηρία, των ενηλίκων με αναπηρία και των ηλικιωμένων. Βασίζεται στις αρχές της συμμετοχής, της ένταξης, της μη διάκρισης, της ισότητας, της επιλογής, του ελέγχου της ζωής και του δικαιώματος λήψης υποστήριξης εξατομικευμένων υπηρεσιών.

Ο στόχος είναι διττός και περιλαμβάνει τόσο το σταδιακό κλείσιμο των ιδρυμάτων και προαγωγής της διαβίωσης στη κοινότητα όσο και την πρόληψη από την ιδρυματικού τύπου φροντίδα. Η ικανοποίηση αυτών των σκοπών γίνεται μέσα από την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της Στρατηγικής Αποϊδρυματοποίησης όπου ξεδιπλώνονται μια σειρά από ολοκληρωμένες δράσεις σε ένα ευρύτατο φάσμα ανάπτυξης υπηρεσιών και προγραμμάτων ενδυνάμωσης της οικογενειακής συνοχής, εκπαίδευσης/κατάρτισης, υποστήριξης στη διαβίωση και στην απασχόληση, πρώιμης παρέμβασης, ενίσχυσης της υιοθεσίας και της αναδοχής κ.α. ενισχύοντας έτσι τη κοινωνική ένταξη των ωφελούμενων της Στρατηγικής Αποϊδρυματοποίησης.

Μέσα από μια ευρεία διαβούλευση με τη κοινωνία των πολιτών, το κείμενο της Στρατηγικής εμπλουτίστηκε και διαμορφώθηκε με την υιοθέτηση καλών πρακτικών και θεσμικών παραδοχών, όπως κυρίως ανακύπτουν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Η Στρατηγική, αποτελεί την επιλογή της Πολιτείας για την αποϊδρυματοποίηση μέσα από τη δικαιοματική προσέγγιση της αναπηρίας. Ο ευάλωτος άνθρωπος είναι το κίνητρο ώστε με συγκεκριμένες ενέργειες να ενισχύεται η αξιοπρεπής διαβίωσή του στη κοινότητα.

Στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων η διάσταση της κοινωνικής ένταξης αποτελεί θεμελιώδες αξίωμα και η Στρατηγική για την Αποϊδρυματοποίηση, αποτελεί μια πρόκληση για την Πολιτεία αλλά και ταυτόχρονα μια ευκαιρία για όλους μας ώστε η αλληλεγγύη και η πρόνοια να επιτυγχάνονται στις αρχές της ισονομίας και των ίσων ευκαιριών.

**Η Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
κα. Δόμνα Μιχαηλίδου**

Επιτελική σύνοψη

Οι κοινές αξίες της αξιοπρέπειας, της ισότητας και της μη διάκρισης, που συμπεριλαμβάνονται σε όλες τις σημαντικές διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχουν ενσωματωθεί στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και καθοδηγούν την ανάπτυξη όλων των υφιστάμενων και μελλοντικών πολιτικών.

Συγκεκριμένα, τόσο η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία¹ όσο και η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού² θεωρούνται θετικοί καταλύτες για την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο πρέπει να απολαμβάνονται τα δικαιώματα και να παρέχονται οι υπηρεσίες, ώστε να διασφαλίζεται πλήρης πρόσβαση αυτών των ατόμων. Συνεπώς, οι δομές κοινωνικής πρόνοιας καλούνται ολοένα περισσότερο να προσαρμοστούν και να αναπτύξουν νέα καινοτόμα συστήματα, για να υποστηρίξουν τα άτομα, τις οικογένειες και τα παιδιά. Ωστόσο, πραγματικά θετική διαφορά στην ποιότητα ζωής των ατόμων θα επιτευχθεί μόνο με ένα ολιστικό πλαίσιο στο οποίο μπορούν να συγκλίνουν οι πολιτικές, η χρηματοδότηση και οι συμπεριφορές, ώστε να υλοποιηθούν οι απαιτούμενες αλλαγές.

Η Ελλάδα πρέπει να αναθεωρήσει το πλαίσιο στήριξης, και η πρόθεση του Ελληνικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠΕΚΥΠ) είναι να ορίσει και να προωθήσει ένα σχέδιο αποϊδρυματοποίησης σε όλους τους τομείς και για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στην Ελλάδα, το οποίο μπορεί να έχει τη δυνατότητα να αλλάξει ριζικά τη ζωή σημαντικού αριθμού ατόμων. Με την ουσιαστική συμμετοχή των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων όσων εκπροσωπούν τους ωφελούμενους των υπηρεσιών, ένα φιλόδοξο σχέδιο υλοποίησης μπορεί να οδηγήσει σε ένα επιτυχημένο και βιώσιμο πλαίσιο συστημάτων υποστήριξης που να ανταποκρίνεται στα πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ατομικές ανάγκες.

Το παρόν έγγραφο περιγράφει τις βασικές προτεραιότητες της εθνικής στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης για την Ελλάδα. Οι μεταρρυθμίσεις κοινωνικής πρόνοιας που αναφέρονται στο έγγραφο αποσκοπούν ιδιαιτέρως στην προώθηση και την ανάπτυξη στέρεων νομικών και οικονομικών πλαισίων, τα οποία να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα τις ανάγκες των παρακάτω ομάδων στόχου: παιδιών, παιδιών με αναπηρία, ενηλίκων με αναπηρία και ηλικιωμένων. Ωστόσο τα αποτελέσματα ενός πιο ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικής προστασίας χωρίς αποκλεισμούς θα είναι ευεργετικά για όλα τα άτομα που μπορεί να έχουν ανάγκες υποστήριξης στη διάρκεια της ζωής τους.

Το παρόν έγγραφο χωρίζεται στις παρακάτω ενότητες:

- **Το Κεφάλαιο 1** παρουσιάζει τους λόγους υπέρ της αποϊδρυματοποίησης και τα κύρια διεθνή νομικά πλαίσια
- **Το Κεφάλαιο 2** περιγράφει τις αξίες και τις αρχές της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης, τους κύριους όρους, τις κύριες ενέργειες και το όραμα της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης
- **Το Κεφάλαιο 3** εστιάζει στους στρατηγικούς στόχους για τα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία
- **Το Κεφάλαιο 4** εστιάζει στους στρατηγικούς στόχους για τους ενήλικες με αναπηρία
- **Κεφάλαιο 5** εστιάζει στους στρατηγικούς στόχους για τους ηλικιωμένους.

¹ <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>

² <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

Ι. Εισαγωγή

Ι.Ι Οι λόγοι υπέρ της αποϊδρυματοποίησης

Σε όλη την Ευρώπη, τα παιδιά, τα παιδιά με αναπηρία, οι ενήλικες με αναπηρία, τα άτομα με ψυχολογική αναπηρία, οι ηλικιωμένοι, τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και αποκλεισμού, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και άλλες ομάδες με ανάγκες υποστήριξης πλήττονται συχνά περισσότερο από την έλλειψη στέρων νομικών πλαισίων, οικονομικών πόρων και προορατικών, συγκεκριμένων και καινοτόμων μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους. Αναπόφευκτα, η έλλειψη υποστήριξης επηρεάζει αρνητικά κάθε τομέα της ζωής. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ένα διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στους διεθνείς κανόνες και στην παροχή εθνικών συστημάτων υποστήριξης, τα οποία να μπορούν να καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.

Το παλαιό μοτίβο της ένταξης των ατόμων σε ένα προκαθορισμένο σύστημα πρόνοιας αποτελούσε μια προσέγγιση που δεν εστίαζε στην κατανόηση των αναγκών των ατόμων. Σε πολλές περιπτώσεις, η έλλειψη εξατομικευμένης προσέγγισης για τις ανάγκες των ατόμων έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη ιδρυματικών μορφών φροντίδας για παιδιά, ενήλικους και ηλικιωμένους με ή χωρίς αναπηρία, οι οποίες δεν αντιβαίνουν μόνο στα πλαίσια για τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν υιοθετηθεί σε διεθνές επίπεδο, αλλά έχουν επίσης καταστροφικές επιπτώσεις για τη ζωή όσων επηρεάζονται από το σύστημα, τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι η πρώιμη ιδρυματική φροντίδα είναι συνήθως καταστροφική για όλους τους τομείς ανάπτυξης των παιδιών. Σε ό,τι αφορά τη γνωστική ανάπτυξη, ο συνολικός δείκτης νοημοσύνης των ιδρυματοποιημένων παιδιών τείνει να είναι χαμηλότερος (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 2003). Όταν ένα παιδί υιοθετείται από μια οικογένεια πριν από την ηλικία των 18 μηνών, υπάρχουν πάρα πολλές πιθανότητες να

βελτιωθεί η βαθμολογία του, ενώ μετά τους 54 μήνες, οι πιθανότητες βελτίωσης μειώνονται σημαντικά (Browne, 2009). Σύμφωνα με έρευνες, τα παιδιά που εξέρχονται της ιδρυματικής φροντίδας πριν από την ηλικία των 6 μηνών έχουν ακόμη τη δυνατότητα να επιτύχουν βέλτιστη ανάπτυξη (Poertner et al, 2000, Johnson et al, 2006).

Στο πλαίσιο μιας εμπειρικής μελέτης του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2012³, η οποία εστίαζε στα βιώματα της ανεξάρτητης διαβίωσης ατόμων με ψυχοκοινωνική και νοητική αναπηρία, και περιλάμβανε επίσης πληροφορίες από την Ελλάδα, συλλέχθηκαν ορισμένα δεδομένα που δεν ήταν ιδιαιτέρως αισιόδοξα, ενώ εξέφραζε μια γενική επιθυμία για μεγαλύτερη αυτονομία και έλεγχο της ζωής τους. Στην πραγματικότητα, τα άτομα με νοητική αναπηρία φαίνεται να έχουν περιορισμένες επιλογές στέγασης, εξαιτίας του μικρού αριθμού διαθέσιμων δομών, της έλλειψης πόρων και υποστήριξης εκτός της οικογένειας, της έλλειψης προσβασιμότητας και του στίγματος που σχετίζεται με την αναπηρία. Η διαβίωση με γονείς, συγγενείς ή σε δομές ιδρυματικής φροντίδας που προβαίνουν σε διαχωρισμό μοιάζει πολύ συχνά να συνιστά αναγκαστική επιλογή.

Τέλος, στοιχεία που βασίζονται σε έρευνες⁴ δείχνουν ότι η ιδρυματοποίηση αποτελεί άμεση συνέπεια της κακής ποιότητας ζωής, της αποξένωσης από την κοινωνία, του κοινωνικού αποκλεισμού και σχετίζεται σαφώς με την απομόνωση από την οικογένεια/τοπική κοινότητα, την έλλειψη συνεπούς εξατομικευμένης προσοχής, τη στέρηση κοινωνικών, συναισθηματικών και διανοητικών ερεθισμάτων, η οποία παρεμποδίζει την υγιή ανάπτυξη του εγκεφάλου και την ευκαιρία απόκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων ζωής, και οδηγεί σε διαταραχές ανάπτυξης δεσμών και αυξημένα ποσοστά προβλημάτων ψυχικής υγείας. Επιπλέον, συσχετίζεται

³ <https://fra.europa.eu/en/publication/2012/choice-and-control-right-independent-living>

⁴ R. Martínez-Leal et al. (2011) The impact of living arrangements and deinstitutionalisation in the health status of persons with intellectual disability in Europe. *Journal of Intellectual Disability Research*.

Berens, A.E. & Nelson, C.A. (2015). The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children? *The Lancet*. 386(9991): 388-398. [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(14\)61131-4/abstract](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(14)61131-4/abstract) [accessed 16 Sept 2016]

Mulheir, G. et al. (2012). DI – A Human Rights Priority for Children with Disabilities, op. cit.

με υψηλότερο κίνδυνο βίας, κακοποίησης, παραμέλησης, εμπλοκής σε εγκληματική συμπεριφορά και μειωμένο προσδόκιμο ζωής.

Η Ελλάδα χρειάζεται να αναθεωρήσει το πλαίσιο στήριξης και συγκαταλέγεται στα 12 Κράτη Μέλη στα οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εντοπίσει την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις αποϊδρυματοποίησης. Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα το 2019⁵ αναγνωρίζει επίσης ότι, παρ' όλο που η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στην Ελλάδα έχει βελτιωθεί, εξακολουθούν να απαιτούνται σημαντικά βήματα, για να διασφαλιστεί η ποιότητα της παροχής υποστήριξης, και η διαδικασία αποϊδρυματοποίησης θεωρείται βασική πρόκληση σε αυτόν τον τομέα.

Πιο πρόσφατα, στο πλαίσιο της επανεξέτασης από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Εποικοδομητικού Διαλόγου της με την Ελλάδα – που ολοκληρώθηκε το 2019 – συστήθηκε στην Ελλάδα «Να υιοθετήσει μια ολοκληρωμέ-

νη εθνική στρατηγική με σαφή, χρονικά οριοθετημένα μέτρα και διάθεση επαρκών κεφαλαίων για αποτελεσματική αποϊδρυματοποίηση σε όλα τα επίπεδα».

Αυτό το πλαίσιο οδηγεί στην ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής πρόνοιας και εφαρμογής των απαιτούμενων αλλαγών, ώστε να αναθεωρηθεί σε βάθος ο τρόπος με τον οποίο παρέχονται τα συστήματα υποστήριξης μέσα από μια ολοκληρωμένη στρατηγική αποϊδρυματοποίησης. Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, η αποϊδρυματοποίηση – όπως περιγράφεται στην ενότητα 2.2 – περιλαμβάνει τη μετάβαση των ατόμων που ζουν σε ιδρυματικό περιβάλλον σε ένα περιβάλλον σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, όπου καθίσταται δυνατή η εξατομίκευση της υποστήριξης και η ένταξη στην κοινωνία. Αυτό συνεπάγεται την ανάπτυξη μιας σειράς συστημάτων και υπηρεσιών προσωποκεντρικής υποστήριξης στην τοπική κοινότητα, στο σπίτι και με τη μορφή προσωπικής βοήθειας, όπου απαιτείται.

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-greece_en.pdf

1.2 Διεθνή νομικά πλαίσια

Αυτή η ενότητα απαριθμεί τα κύρια διεθνή πλαίσια στα οποία βασίζεται η ανάγκη μετάβασης σε συστήματα υποστήριξης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας για παιδιά, παιδιά με αναπηρία, ενήλικες με αναπηρία και ηλικιωμένους.

Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών⁶ έχουν μη δεσμευτικό χαρακτήρα. Υιοθετήθηκαν το 2009 και παρέχουν ενδεικτικές οδηγίες για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών.

Κάνουν διάκριση ανάμεσα στην επίσημη και την ανεπίσημη εναλλακτική φροντίδα και στο περιβάλλον όπου μπορεί να παρέχεται η εναλλακτική φροντίδα, το οποίο ποικίλλει από την ανεπίσημη ή επίσημη φροντίδα από συγγενείς έως την ανάδοχη φροντίδα, τη φροντίδα από στεγαστική δομή σε επίπεδο τοπικής κοινότητας και την εποπτευόμενη ανεξάρτητη διαβίωση⁷.

Παρ' όλο που δεν παρέχουν έναν ορισμό των χαρακτηριστικών της ιδρυματικής φροντίδας, οι Κατευθυντήριες Γραμμές αποσαφηνίζουν ότι «όπου εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες στεγαστικές δομές φροντίδας (ιδρύματα), θα πρέπει να αναπτυχθούν εναλλακτικές στο πλαίσιο μιας συνολικής στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης με συγκεκριμένους στόχους και σκοπούς, οι οποίες θα καταστήσουν εφικτή τη σταδιακή εξάλειψη αυτών των δομών». Ορίζουν επίσης ότι, εάν υπάρχουν στεγαστικές δομές φροντίδας, αυτές θα πρέπει να είναι μικρές και οργανωμένες με βάση τις ανάγκες των παιδιών, σε χώρους που να προσομοιάζουν όσο το δυνατόν περισσότερο το περιβάλλον μιας οικογένειας ή μιας μικρής ομάδας.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ εστιάζουν σε δύο αρχές: στην αρχή της αναγκαιότητας και στην αρχή της καταλληλότητας.

Η αρχή της αναγκαιότητας αναφέρεται στην πρόληψη της τοποθέτησης των παιδιών σε καθεστώς επίσημης φροντίδας. Τονίζει ότι ένα παιδί θα πρέπει να τοποθετείται σε καθεστώς φροντίδας μόνον όταν είναι αναγκαία και προς το βέλτιστο συμφέρον του. Επαναλαμβάνει τον ρόλο του Κράτους αφενός στην ανάπτυξη πολιτικών που υποστηρίζουν τις οικογένειες για την εκπλήρωση των ευθυνών τους και, αφετέρου, στην πρόληψη του διαχωρισμού των οικογενειών. Εστιάζει επίσης στην επανένταξη των παιδιών στην οικογένειά τους μετά την τοποθέτησή τους σε εναλλακτική φροντίδα.

Η αρχή της καταλληλότητας αναφέρεται στην πλέον κατάλληλη μορφή φροντίδας στις περιπτώσεις όπου η εναλλακτική φροντίδα είναι αναγκαία και προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ τονίζουν ότι είναι ευθύνη του Κράτους να διασφαλίζει την ανάπτυξη και την εφαρμογή συντονισμένων πολιτικών για την επίσημη και ανεπίσημη φροντίδα όλων των παιδιών που στερούνται γονεϊκής φροντίδας. Θα πρέπει να υπάρχει μια σειρά επιλογών εναλλακτικής φροντίδας (ανεπίσημης και επίσημης), και η παρεχόμενη φροντίδα θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες του παιδιού.

⁶ https://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

⁷ (i) Φροντίδα από συγγενείς: φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας εντός της διευρυμένης οικογένειας του παιδιού ή με στενούς φίλους της οικογένειας που γνωρίζει το παιδί, επίσημου ή ανεπίσημου χαρακτήρα, (ii) Ανάδοχη φροντίδα: καταστάσεις όπου μια αρμόδια αρχή, στοχεύοντας σε μια εναλλακτική φροντίδα, τοποθετεί το παιδί στο οικιακό περιβάλλον μιας οικογένειας άλλης από αυτήν του παιδιού, η οποία έχει επιλεγεί, αξιολογηθεί, εγκριθεί και παρακολουθηθεί για την παροχή τέτοιας φροντίδας, (iii) Άλλες μορφές τοποθέτησης σε οικογενειακή ή οικογενειακού τύπου φροντίδα, (iv) Φροντίδα σε στεγαστικές δομές: φροντίδα που παρέχεται σε οποιοδήποτε μη οικογενειακό ομαδικό περιβάλλον, χώροι ασφαλείας για επείγουσα φροντίδα παιδιών, κέντρα μετάβασης για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, άλλες εγκαταστάσεις βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στεγαστικών δομών, συμπεριλαμβανομένων των ομαδικών εστιών, (v) Μοντέλα εποπτευόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης για παιδιά. 9

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ)

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ)⁸ είναι η πλέον κυρωμένη σύμβαση παγκοσμίως. Η Ελλάδα υπέγραψε και κύρωσε τη ΣΔΠ το 1989. Η ΣΔΠ βασίζεται σε τέσσερις κατευθυντήριες αρχές:

1. Μη διακριτική μεταχείριση/Ισότητα: Όλοι έχουν τα ίδια δικαιώματα χωρίς κανενός είδους διάκριση.
2. Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού: Όλες οι ενέργειες θα πρέπει να συνυπολογίζουν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.
3. Επιβίωση και Ανάπτυξη: Το Κράτος είναι υπεύθυνο να διασφαλίζει την επιβίωση και την ανάπτυξη των παιδιών.
4. Συμμετοχή/Ένταξη: Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν την άποψή τους για τα θέματα που τα επηρεάζουν, και η άποψή τους πρέπει να σταθμίζεται δεόντως ανάλογα με την ωριμότητα και την αναπτυξιακή τους ικανότητα.

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑΑ)

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία αποτελεί το κατευθυντήριο πλαίσιο για την άσκηση των δικαιωμάτων των Ατόμων με αναπηρία. Η Ελλάδα υπέγραψε και κύρωσε τη Σύμβαση το 2012, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση την κύρωσε το 2011.

Το Άρθρο 19 της ΣΔΑΑ αναγνωρίζει ειδικά το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να έχουν πρόσβαση σε ένα φάσμα υπηρεσιών κατ' οίκον, στεγαστικών και άλλων υπηρεσιών υποστήριξης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Παρέχει επίσης στα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα να επιλέγουν πού θα ζήσουν και με ποιον, καθώς και τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες για τον γενικό πληθυσμό σε ισότιμη βάση.

Στο πλαίσιο αυτό, το Άρθρο 19 (και ιδίως το Γενικό Σχόλιο αριθμ. 5 που συνδέεται με αυτό) απαιτεί τη μετάβαση από ιδρυματικές δομές που απομονώνουν και διαχωρίζουν σε λύσεις διαβίωσης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, οι οποίες είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες του ατόμου (προσωποκεντρικές υπηρεσίες).

Η ΣΔΑΑ αναφέρεται επίσης με σαφήνεια στις ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων με αναπηρία, καθώς και στις ανάγκες των ατόμων που αναπτύσσουν κάποια αναπηρία λόγω γήρατος. Συνεπώς, οι αρχές της Σύμβασης και το σύνολο των υποχρεώσεων που προβλέπει για τα υπογράφοντα κράτη αφορούν επίσης στις ανάγκες των ηλικιωμένων.

Οι Αρχές του ΟΗΕ για τους Ηλικιωμένους (Διακήρυξη της Μαδρίτης) και η Γενική Σύσταση του ΟΗΕ για τις Ηλικιωμένες Γυναίκες και την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων τους

Αυτά τα δύο έγγραφα αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ηλικιωμένων να ενσωματώνονται στην κοινωνία και να συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν, λαμβάνοντας παράλληλα επαρκή υποστήριξη, ώστε «να επιτύχουν το βέλτιστο επίπεδο λειτουργικότητάς τους».

⁸ https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2016/08/unicef-convention-rights-child-uncrc.pdf?_ga=2.243917824.462599487.1576669934-1442198959.1575113048

Ευρωπαϊκή Ένωση

Μέσα από μια σειρά μέσων και πλαισίων πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνει συνεχώς την ανάγκη για προώθηση της ενταγμένης διαβίωσης και της πλήρους απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει το δικαίωμα προστασίας και διασφάλισης των δικαιωμάτων των ατόμων μέσω του Ευρωπαϊκού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που διακηρύχθηκε το 2000. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων απαγορεύει κάθε διάκριση για οποιουσδήποτε λόγους, όπως το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η εθνοτική καταγωγή ή κοινωνική προέλευση, τα γενετικά χαρακτηριστικά, η γλώσσα, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, τα πολιτικά φρονήματα ή κάθε άλλη γνώμη, η ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, η γέννηση, η αναπηρία, η ηλικία ή ο γενετήσιος προσανατολισμός. Η ιδρυματοποίηση συνιστά μία μορφή διάκρισης, καθώς τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και οι ηλικιωμένοι τοποθετούνται συχνά σε ιδρύματα εξαιτίας παραγόντων, όπως η ηλικία, η εθνοτική καταγωγή ή η αναπηρία τους.

Το 2011, η ΕΕ έγινε ο πρώτος διαπεριφερειακός οργανισμός που υπέγραψε μια συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών και κύρωσε τη ΣΔΑΑ. Η υφιστάμενη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020⁹ εξετάζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, προσυπογράφοντας πλήρως τις αρχές της ΣΔΑΑ.

Το 2017, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακήρυξαν τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων που αποτελεί πλέον την πυξίδα για την ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, συνεπώς, ενισχύει την ανάγκη να αγωνιστούμε για πιο ίσες ευκαιρίες.

Τέλος, η χρηματοδότηση από την ΕΕ προσφέρει συνεχώς σημαντική στήριξη της αποϊδρυματοποίησης. Συγκεκριμένα, μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), η ΕΕ έχει διασφαλίσει τη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης για την προώθηση της μετάβασης στη διαβίωση σε επίπεδο τοπικής κοινότητας ατόμων που ζουν σε ιδρυματικές δομές ή διατρέχουν κίνδυνο ιδρυματοποίησης.

⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484>

2. Η διαδικασία αποϊδρυματοποίησης

2.1 Αξίες και αρχές της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης

Η αποϊδρυματοποίηση βασίζεται στις αρχές της συμμετοχής, της ένταξης, της μη διάκρισης, της ισότητας, της επιλογής, του ελέγχου της ζωής και στο δικαίωμα λήψης υποστήριξης προσαρμοσμένης στις ατομικές ανάγκες.

Αυτές οι αρχές βρίσκονται στη βάση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία θα πρέπει να διεκδικούνται και να μην τίθενται επ' ουδενί υπό αμφισβήτηση.

Συμμετοχή και ένταξη

Τα άτομα με ή χωρίς ανάγκες υποστήριξης είναι κατά πρώτο και κύριο λόγο πολίτες.

Η ποιότητα ζωής, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις ή τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα ενός ατόμου δεν πρέπει να περιορίζονται αδικαιολόγητα με βάση την αναπηρία, την οικογενειακή ή άλλη κατάσταση του.

Αντίστοιχα, όλοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στην τοπική κοινότητα, να αποτελούν μέλη της κοινωνίας και να λαμβάνουν επαρκή υποστήριξη για τον σκοπό αυτό. Η αίσθηση του ανήκειν, οι θετικές σχέσεις και η συνεισφορά στη ζωή της τοπικής κοινότητας παίζουν σημαντικό ρόλο στην υγεία και την ευεξία των ατόμων. Η τοπική κοινότητα είναι για όλους. Συμπεριλαμβάνονται τα άτομα που έχουν σύνθετες ανάγκες υποστήριξης ή συμπεριφορικά προβλήματα, τα οποία μπορεί να απαιτούν εντατική φροντίδα και στήριξη.

Επιλογή και έλεγχος

Όλα τα άτομα με ανάγκες υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων των ανηλίκων, θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους. Για τα παιδιά, αυτό προϋποθέτει τον σχεδιασμό συστημάτων υποστήριξης που να προάγουν την επικοινωνία μαζί τους για θέματα που αφορούν τη ζωή τους. Για τους ενήλικες, ανεξαρτήτως αναπηρίας, αυτό απαιτεί τη διερεύνηση του επαρκούς τρόπου επικοινωνίας και την παροχή όλης της αναγκαίας υποστήριξης, ώστε να διασφαλίζεται η επικοινωνία, η κατανόηση και οι ενημερωμένες επιλογές.

Εξατομίκευση

Η υποστήριξη πρέπει να εξατομικεύεται με βάση τις ανάγκες κάθε ατόμου, και δεν πρέπει να ακολουθούνται τυποποιημένες προσεγγίσεις, όπως συμβαίνει στα ιδρύματα. Η εξατομίκευση βασίζεται στην πεποίθηση ότι η υποστήριξη πρέπει να οργανώνεται σύμφωνα με τα δυνατά σημεία και τα δίκτυα υποστήριξης των ατόμων, καθώς και τους πόρους (τα αγαθά) που μπορούν να αξιοποιηθούν από την τοπική κοινότητα.

2.2 Κύριοι όροι

Πρόληψη

Η «πρόληψη» αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Όταν πρόκειται για παιδιά, περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων που υποστηρίζουν την οικογενειακή ζωή και προλαμβάνουν την ανάγκη τοποθέτησης του παιδιού σε εναλλακτική φροντίδα, δηλαδή την απομάκρυνσή του από την άμεση ή ευρύτερη οικογένεια ή από οποιονδήποτε άλλο φροντιστή του.

Για τους ενήλικες – με ή χωρίς αναπηρία – αναφέρεται στην παροχή επαρκούς, προσωποκεντρικής υποστήριξης που καλύπτει τις ανάγκες του ατόμου επιτρέποντάς του να ζει στην τοπική κοινωνία.

Αναφορικά με τους ηλικιωμένους, πρέπει να δίνεται έμφαση στην πρόληψη των ασθενειών, στην απώλεια λειτουργικότητας και στην αποκατάσταση της αυτονομίας.

Η πρόληψη αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης για τα άτομα και τις οικογένειές τους και αποσκοπεί στην πρόληψη της ανάγκης ιδρυματοποίησης. Πρέπει να περιλαμβάνει τόσο βασικές όσο και εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Φροντίδα και υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας

Η φροντίδα και οι υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας αναφέρονται στο φάσμα των υπηρεσιών που επιτρέπουν στα άτομα να ζουν στην κοινότητα και, στην περίπτωση των παιδιών, να μεγαλώνουν σε οικογενειακό περιβάλλον αντί ιδρύματος. Περιλαμβάνει βασικές υπηρεσίες, όπως η στέγαση, η υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση, η απασχόληση, ο πολιτισμός και η ψυχαγωγία, στις οποίες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση όλοι, ανεξάρτητα από το είδος της αναπηρίας τους ή το επίπεδο υποστήριξης που χρειάζονται.

Αναφέρεται επίσης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως προσωπική βοήθεια για άτομα με αναπηρία, προσωρινή φροντίδα και άλλα. Επιπλέον, ο όρος περιλαμβάνει την οικογενειακή και οικογενειακού τύπου φροντίδα για παιδιά, συμπερι-

λαμβανομένης της υποκατάστατης οικογενειακής φροντίδας, καθώς και προληπτικά μέτρα για πρόωμη παρέμβαση και στήριξη της οικογένειας.

Συμπαραγωγή

Η συμπαραγωγή αναγνωρίζει ότι κάθε άτομο με ανάγκες υποστήριξης πρέπει να έχει πλήρη, διαισθητική, ουσιαστική και συνεχή συμμετοχή σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού, της ανάπτυξης και της υλοποίησης της σχετικής πολιτικής, υπηρεσίας ή δραστηριότητας.

Η εφαρμογή των αρχών της συμπαραγωγής μας επιτρέπει να αναγνωρίζουμε ότι κάθε άτομο είναι ο ειδικός για τη δική του ζωή, έχει κάτι να συνεισφέρει και ότι βοηθώντας τους ανθρώπους να αλληλοϋποστηρίζονται, δημιουργούμε ισχυρές, ανθεκτικές κοινωνίες, ενισχύοντας τον δεσμό ανάμεσα στους πολίτες και τους παρόχους υπηρεσιών και βελτιώνοντας τα αποτελέσματα για όλους.

Αποϊδρυματοποίηση

Η αποϊδρυματοποίηση είναι μια πολύπλοκη και πολυδύναμη διαδικασία που συνεπάγεται θεμελιώδη αναμόρφωση του τρόπου με τον οποίο η κοινωνία μπορεί να παρέχει τα αναγκαία εργαλεία στα άτομα, ώστε να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση. Ως διαδικασία, συχνά συσχετίζεται εσφαλμένα με το απλό κλείσιμο των ιδρυματικών δομών. Ωστόσο η αποϊδρυματοποίηση περιλαμβάνει τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα που απομονώνει και διαχωρίζει σε υπηρεσίες και φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, καθώς και την ανάπτυξη μιας σειράς υποστηρικτικών και άλλων υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα, οι οποίες επιτρέπουν τη συμμετοχή και την ένταξη, όπως είναι οι υπηρεσίες πρόληψης, πρόωμης παιδικής παρέμβασης (ΠΠΠ), οικογενειακής στήριξης, υγείας, εκπαίδευσης, εύρεσης απασχόλησης και στέγασης. Μάλιστα, η πρόσβαση σε προσωποκεντρική και εξατομικευμένη υποστήριξη αποτελεί προϋπόθεση για την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όταν αναπτύσσουμε επιλογές σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, θα πρέπει να διασφαλίζουμε ότι δεν αναδημιουργούμε απλώς μικρότερες εκδόσεις των μεγάλων ιδρυμάτων.

Ίδρυμα

Ως ίδρυμα¹⁰ ορίζεται οποιαδήποτε μορφή στεγαστικής δομής όπου:

- οι ένοικοι είναι απομονωμένοι από την ευρύτερη τοπική κοινότητα ή/και αναγκασμένοι να ζουν μαζί
- οι ένοικοι δεν έχουν επαρκή έλεγχο της ζωής τους και των αποφάσεων που τους αφορούν, και
- οι απαιτήσεις του ίδιου του φορέα τείνουν να έχουν προτεραιότητα έναντι των ατομικών αναγκών κάθε ενοίκου.

Παρ' όλο που οι συνθήκες διαβίωσης μπορεί να διαφέρουν σε κάθε ίδρυμα, τα κοινά σημεία αφορούν τη ζωή που συνίσταται σε ένα «σύστημα θαλάμων», το οποίο ομογενοποιεί και κατηγοριοποιεί τους ενοίκους, ορισμένοι από τους οποίους περνούν τον περισσότερο χρόνο στο κρεβάτι τους, ενώ άλλοι έχουν λιγότερες επιλογές για την καθημερινή τους ζωή. Το περιβάλλον αποθαρρύνει γενικά την προσωπική ανάπτυξη εξαιτίας της έλλειψης ουσιαστικών δραστηριοτήτων και της απουσίας ιδιωτικής ζωής και προσωπικού χώρου. Οι ένοικοι σχετίζονται κυρίως με άλλους ενοίκους, με το προσωπικό, ενίοτε με συγγενείς και, στην πραγματικότητα, ελάχιστα και σπανίως με την τοπική κοινότητα εκτός του ιδρύματος.

Για τα παιδιά, τα χαρακτηριστικά της ιδρυματικής φροντίδας που συμβάλλουν στην αναπτυξιακή υστέρηση περιλαμβάνουν τη χαμηλή αναλογία/αλληλεπίδραση παιδιών και προσωπικού, τα χαμηλά επίπεδα εμπειρίας του προσωπικού και αυτονομίας, τα αυστηρά προγράμματα, την ανεπαρκή παροχή εξοπλισμού εκπαίδευσης και παιχνιδιού, την έλλειψη προσωπικών αντικειμένων και ατομικότητας και την έλλειψη «καθημερινών» εμπειριών και διαδρομών εκτός του ιδρύματος (Mulheir and Browne, 2007, Smyke et al., 2002).

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί επίσης στην «ιδρυματική κουλτούρα», η οποία μπορεί να καλλιεργηθεί σε οποιονδήποτε χώρο, ανεξαρτήτως μεγέθους. Συνεπώς, οι ορισμοί που βασίζονται μόνο σε ποσοτικούς δείκτες (δηλ. αριθμούς) δεν επαρκούν, για να προσδιοριστεί ο πιθανός ιδρυματικός χαρακτήρας ενός χώρου.

Έλεγχος παραπομπών (Gatekeeping)

Το σύστημα ελέγχου παραπομπών (gatekeeping) διασφαλίζει την αποτροπή της εισόδου παιδιών στο σύστημα ιδρυματικής φροντίδας μέσω της ανάπτυξης υπηρεσιών στήριξης των οικογενειών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας και μέσω της αλλαγής των κυρίαρχων μοντέλων λήψης αποφάσεων σχετικά με τις πρωτοβουλίες κοινωνικής προστασίας των παιδιών.

Ο μηχανισμός ελέγχου παραπομπών (gatekeeping) βασίζεται στη θεμελιώδη προϋπόθεση ότι δεν θα λαμβάνονται αποφάσεις για την τοποθέτηση οποιουδήποτε παιδιού σε οποιαδήποτε μορφή φροντίδας χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί ενδελεχής και επαγγελματική εκτίμηση του παιδιού από καταρτισμένο κοινωνικό λειτουργό. Αυτή η εκτίμηση θα χρησιμοποιείται στη συνέχεια ως βάση για οποιεσδήποτε περαιτέρω αποφάσεις που αφορούν το μέλλον του παιδιού. Οποιαδήποτε συμπεράσματα από αυτή την εκτίμηση θα βασίζονται αποκλειστικά στο βέλτιστο συμφέρον του συγκεκριμένου παιδιού, και όχι στα συμφέροντα οποιουδήποτε συστήματος ή παρόχου.

Το σύστημα ελέγχου παραπομπών (gatekeeping) συνίσταται σε: ένα σύστημα λήψης αποφάσεων που καθοδηγεί την αποδοτική και αποτελεσματική στόχευση των υπηρεσιών, αποσκοπώντας στη διασφάλιση ότι παρέχονται οι καταλληλότερες υπηρεσίες σε αυτούς που τις χρειάζονται· πολιτικές, διαδικασίες και υπηρεσίες που περιορίζουν την είσοδο των παιδιών σε ιδρύματα και συμβάλλουν στην επιστροφή τους στην οικογένεια ή σε ανάδοχες οικογένειες· ένα σύνολο πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι αρμόδιοι φορείς, ώστε να αποτρέπουν με κάθε μέσο τον χωρισμό του παιδιού από την οικογένεια και την τοπική κοινότητα· μια διαδικασία εκτίμησης και σχεδιασμού των αναγκών των παιδιών και των συνθηκών που πρέπει να υπάρχουν πριν από την είσοδό τους σε ιδρυματική φροντίδα, η οποία συμβάλλει στην επιστροφή των παιδιών στην οικογένειά τους, σε μια μορφή υποκατάστατης οικογενειακής φροντίδας ή στη μετάβαση σε κάποια μορφή ανεξάρτητης διαβίωσης.

¹⁰ <https://deinstitutionalisation.com/eeg-publications/>

2.3 Κύριες διαδικασίες

Για να υλοποιηθεί επιτυχώς μια διαδικασία αποϊδρυματοποίησης, καθώς και η ανάπτυξη μιας σειράς συστημάτων φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, οι διεθνείς κανόνες και τα πρότυπα πρέπει να μεταφερθούν στην εθνική και υποεθνική νομοθεσία, και οι πρωτοβουλίες πρέπει να προσαρμοστούν στα εθνικά πλαίσια. Πολύ σημαντική σε αυτήν τη διαδικασία είναι η ανάγκη να αντισταθμίζονται οι έννοιες της έκφρασης γνώμης, της επιλογής και του ελέγχου των ατόμων καθ' όλη τη διαδικασία, οι οποίες εκφράζουν άμεσα τις συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα πρότυπα στα οποία βασίζεται η διαδικασία. Παρακάτω παρατίθενται οι κοινά αποδεκτές προϋποθέσεις για μια επιτυχημένη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης.

Συλλογή και αξιολόγηση δεδομένων

Η συλλογή δεδομένων δεν είναι απαραίτητη μόνο για τη σαφή κατανόηση της κατάστασης, αλλά και για τον στοιχειοθετημένο σχεδιασμό της μεταρρύθμισης, της διαμόρφωσης και της ανάπτυξης των υπηρεσιών υποστήριξης.

Οποιαδήποτε συλλογή κυρίως ποιοτικών αλλά και ποσοτικών δεδομένων θα πρέπει να εξασφαλίζει την ευρεία κατανόηση των αναγκών των ατόμων σε ιδρύματα και να υποστηρίζει την ανάπτυξη υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα. Το ελληνικό Κράτος πρέπει να διασφαλίζει ότι τα δεδομένα συλλέγονται από ικανούς και καταρτισμένους επαγγελματίες που υποστηρίζονται από επαγγελματίες του κλάδου της φροντίδας παιδιών, ατόμων με αναπηρία και ηλικιωμένων. Πρέπει να δημιουργηθούν δείκτες για την παρακολούθηση και την καθιέρωση του προγράμματος αποϊδρυματοποίησης. Επίσης, θα πρέπει να διασφαλιστεί η στενή συνεργασία με τις αρχές που ευθύνονται για τη συλλογή των σχετικών δεδομένων.

Μέτρηση της επιτυχίας, παρακολούθηση και αναθεώρηση της στρατηγικής

Αποτελεί κοινή πρακτική να μετρείται η επιτυχία με βάση τον αριθμό των ατόμων και την ταχύτητα με την οποία επανεγκαταστάθηκαν, και όχι με βάση την ποιότητα της παρεχόμενης υποστήρι-

ξης ή κατά πόσον επιτεύχθηκε βελτίωση της ευημερίας στη ζωή των ατόμων. Για να διαπιστωθεί εάν έχουν ικανοποιηθεί οι ανάγκες των ατόμων και των οικογενειών ή/και εάν απαιτούνται αλλαγές και τροποποιήσεις, πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή ένας αξιόπιστος προσωποκεντρικός μηχανισμός παρακολούθησης των αναγκών κάθε ατόμου. Αυτό θα πρέπει να είναι το μέτρο σύγκρισης για την επιτυχία της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης και θα πρέπει επίσης να συμβάλει στην παρακολούθηση της αποτελεσματικής διεξαγωγής της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης. Τα αποτελέσματα για κάθε άτομο πρέπει να προσδιορίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας ατομικού σχεδιασμού.

Εστίαση στις ανάγκες υποστήριξης των ατόμων

Το όραμα για την ένταξη στην κοινωνία των ατόμων με ανάγκες υποστήριξης είναι να υπάρχει προσβάσιμη και διαθέσιμη υποστήριξη προσαρμοσμένη στις ανάγκες των ατόμων. Η υποστήριξη πρέπει να παρέχεται διασφαλίζοντας την επιλογή και τον έλεγχο της ζωής του ατόμου, και πρέπει να συνυπολογίζει τις προσωπικές προτιμήσεις του ατόμου.

Για τον σχεδιασμό επαρκούς και προσωποκεντρικής υποστήριξης, απαιτείται μια προσωποκεντρική ανάλυση των αναγκών στο επίπεδο του σχεδιασμού, της παροχής και της αξιολόγησης της υποστήριξης. Αυτές οι διαδικασίες πρέπει να βασίζονται σε μια προσέγγιση από κάτω προς τα επάνω, η οποία να διασφαλίζει επαρκή συνεργασία, επικοινωνία και συμμετοχή των ατόμων που λαμβάνουν την υποστήριξη.

Το κρίσιμο στάδιο κατά την ανάπτυξη υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι ο σχεδιασμός που επικεντρώνεται στο άτομο/στο παιδί/στην οικογένεια κατά την έναρξη της διαδικασίας ανάθεσης, καθώς προσφέρει εξατομικευμένες πληροφορίες με βάση τις ανάγκες, οι οποίες θα μας επιτρέψουν να αποκτήσουμε μια σαφή γενική εικόνα για τους τύπους των απαιτούμενων υπηρεσιών. Το στάδιο του σχεδιασμού πρέπει να αντισταθμίζει τις αρχές της «έκφρασης γνώμης», της «επιλογής» και του «ελέγχου».

Αναθεώρηση και δημιουργία συστημάτων υποστήριξης

Το εύρος των υπηρεσιών για τα άτομα πρέπει να αναθεωρείτε όταν οι υπηρεσίες δεν συμμορφώνονται με τα διεθνή νομικά πρότυπα και να ενισχύεται με τη δημιουργία συμπληρωματικών και νέων υπηρεσιών εάν υπάρχουν ελλείψεις. Οι υπηρεσίες υποστήριξης και φροντίδας πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στα αποτελέσματα ποιότητας που θεωρούνται αναγκαία από τις διεθνείς συμβάσεις. Ο συνολικός συντονισμός, η παρακολούθηση και η εφαρμογή της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης θα διασφαλίζονται με τυποποιημένες διαδικασίες.

Ως πρώτο βήμα, είναι σημαντικό να έχουμε μια σαφή αποτύπωση των υφιστάμενων ιδρυματικών δομών, του προφίλ των ωφελούμενων, της αναλογίας ωφελούμενων/προσωπικού, καθώς και του προσωπικού (συμπεριλαμβανομένων των πιστοποιήσεων), και πληροφορίες για τους υλικούς και οικονομικούς πόρους. Οποιαδήποτε μορφή φροντίδας σε στεγαστική δομή που δεν ομοιάζει με τη τυπική ζωή στην τοπική κοινότητα πρέπει να εγκαταλειφθεί σταδιακά με βάση ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο. Τα βασικά κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι:

- Ο αριθμός των ατόμων σε κάθε ιδρυματική δομή. Όσο μικρότερα και πιο εξατομικευμένα είναι τα μοντέλα, τόσο πιθανότερο είναι να δίνουν στους ωφελούμενους την ευκαιρία να εκφράζουν τις επιλογές τους και να λαμβάνουν ανεξάρτητα αποφάσεις, και οι υπηρεσίες να παρέχονται με βάση τις ανάγκες κάθε ατόμου. Σε ό,τι αφορά τις ιδρυματικές υπηρεσίες, θα ήταν χρήσιμο ο αριθμός των ενοίκων σε κάθε δομή να μην υπερβαίνει τον αριθμό των ατόμων που αποτελούν συνήθως μια οικογένεια.
- Η διαθεσιμότητα μιας προσωποκεντρικής προσέγγισης, στο πλαίσιο της οποίας η υποστήριξη οργανώνεται και παρέχεται σύμφωνα με τις προσωπικές ανάγκες και επιθυμίες του ατόμου, ενδυναμώνοντάς το.
- Αναγνώριση και νομική κατοχύρωση του δικαιώματος των ατόμων να επιλέγουν πού και με ποιον θα ζουν.
- Μετάθεση της λήψης αποφάσεων κυρίως από τους επαγγελματίες στα ίδια τα άτομα και στις οικογένειές τους.
- Ανάπτυξη μηχανισμών και ομάδων αυτοσυνηγορίας και υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων.

- Συνεχής αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα και τις υπηρεσίες που παρέχονται εντός αυτής.
- Διευκόλυνση της ανάπτυξης ανεπίσημων κοινωνικών δικτύων στην τοπική κοινότητα.

Καλά εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό

Η παροχή υποστήριξης σε παιδιά και ενήλικες πρέπει να βασίζεται σε προγράμματα εκπαίδευσης που περιλαμβάνουν την κατανόηση της προσέγγισης φροντίδας και υποστήριξης με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα και βασίζονται σε πρότυπα ποιότητας. Συνεπώς, κάθε επιτυχημένη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης πρέπει να συνοδεύεται από εκπαιδευτικά σεμινάρια, ώστε να αναπτύξουν νέες δεξιότητες και ικανότητες όλοι οι επαγγελματίες που εμπλέκονται στη διαδικασία. Αυτό ισχύει τόσο για το προσωπικό των ιδρυματικών δομών πριν από τη μετακίνησή τους σε υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, όσο και για το νέο προσωπικό που θα προσληφθεί, για να στελεχωθούν οι υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Η επιμόρφωση και η εκπαίδευση του προσωπικού θα πρέπει να συνοδεύονται από την ανάπτυξη νέων επαγγελματικών προφίλ, τη δημιουργία προγραμμάτων, εκπαιδευτικών σεμιναρίων και πιστοποιήσεων. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει επίσης να εξετάζονται δεόντως οι συνθήκες εργασίας του προσωπικού στις νέες υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων των επαρκών αποδοχών), ώστε να διασφαλίζονται ποιοτικά αποτελέσματα για τους ωφελούμενους των υπηρεσιών.

Συνεργασία και συμμετοχή όλων των σχετικών δρώντων (συμπαράγωγή) για ανάπτυξη συνυπευθυνότητας στην κοινωνία των πολιτών

Η εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως των παιδιών, των παιδιών με αναπηρία, των ενηλίκων με αναπηρία, των ηλικιωμένων και των οργανώσεων που τους εκπροσωπούν, αλλά και του προσωπικού των ιδρυμάτων, των υπεύθυνων χάραξης πολιτικών και των ενδιαφερόμενων μερών της κοινωνίας στο στάδιο ανάπτυξης και υλοποίησης της στρατηγικής αποτελεί έναν δύσκολο, αλλά αποτελεσματικό τρόπο ανάπτυξης υπευθυνότητας και συμπερίληψης των απόψεων των παιδιών, των ενηλίκων και των οικογενειών στην υλοποίηση της στρατηγικής. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να σχεδιαστεί μια ολοκληρωμένη διαδικασία διαβούλευσης.

Προσβασιμότητα και διαθεσιμότητα γενικών και στοχευμένων υπηρεσιών

Ένα από τα βασικά εμπόδια για τη διάθεση επιλογών στέγασης σε άτομα με ανάγκες υποστήριξης είναι η ασυμβατότητα ανάμεσα στους διαθέσιμους πόρους και τους πόρους που ζητούν και χρειάζονται τα άτομα με ανάγκες υποστήριξης. Πρέπει να αντιμετωπιστούν με μεγαλύτερη συνέπεια θέματα, όπως η προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος και η έλλειψη άλλων προσαρμογών που μπορούν να καταστήσουν τις δομές στέγασης προσβάσιμες σε ένα ευρύτερο κοινό. Επιπλέον, πρέπει να προωθηθεί ευρύτερα η χρήση βοηθητικής τεχνολογίας ως ένα εργαλείο που ενισχύει την ανεξάρτητη διαβίωση.

Η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών στέγασης πρέπει να στραφεί προς την καθολική πρόσβαση, την ένταξη των ατόμων με αναπηρία και τις προσωποκεντρικές προσεγγίσεις. Συνεπώς, θα πρέπει να εξετάζονται κριτήρια καθολικής μελέτης στο στάδιο του μελλοντικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης ακινήτων.

Η διαθεσιμότητα επαρκώς λειτουργικών δημόσιων συγκοινωνιών και η προσβασιμότητα των δημόσιων υποδομών αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που καθορίζουν την κινητικότητα τόσο των ατόμων στις νέες δομές σε επίπεδο τοπικής κοινότητας όσο και των εργαζομένων κοινωνικής πρόνοιας/υποστήριξης. Οι παράγοντες αυτοί θα επηρεάσουν επίσης με τη σειρά τους τη διαθεσιμότητα, την προσβασιμότητα και τη συχνότητα της υποστήριξης. Όπου δεν υπάρχουν τέτοιες δημόσιες υποδομές, η παροχή υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υποστήριξης είναι πιο δαπανηρή και πιο χρονοβόρα.

Προσαρμογή της υφιστάμενης και υιοθέτηση νέας νομοθεσίας

Είναι σημαντικό να προσαρμοστεί η νομοθεσία, ώστε να διευκολυνθεί και να κατοχυρωθεί η διαδικασία μετάβασης σε φροντίδα και υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Αυτό συνεπάγεται μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοπρακτικής ικανότητας, της αυτοσυνηγορίας και νέα

νομοθετικά πλαίσια για όλες τις νέες υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Οι βασικές μεταρρυθμίσεις θα αφορούν την ανάπτυξη ενός προγράμματος Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης (ΠΠΠ), την πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση (προεπαγγελματική και επαγγελματική), την υποστήριξη, την υγεία και την ένταξη στην αγορά εργασίας.

Συνέργειες με άλλους τομείς πολιτικής

Το νομικό πλαίσιο για την αποϊδρυματοποίηση εμπίπτει σε μεγάλο βαθμό στις διατάξεις για την κοινωνική προστασία. Ωστόσο, η αντίληψη ότι ο μοναδικός υπεύθυνος για την αποϊδρυματοποίηση είναι ο τομέας της κοινωνικής προστασίας συμβάλλει στον κατακερματισμό των σχέσεων με άλλους τομείς πολιτικής, όπως οι πολιτικές για τη χρηματοδότηση, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, τη στέγαση, την προσβασιμότητα και άλλες πολιτικές. Η επιτυχημένη υλοποίηση της Στρατηγικής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον συντονισμό των στόχων των δημόσιων πολιτικών σε διάφορους τομείς και επίπεδα. Πρέπει να δημιουργηθούν σαφή μοντέλα συνεργασίας ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση και τις τοπικές αρχές, καθώς και μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων που εμπλέκονται, συγκεκριμένα, του Υπουργείου Επικρατείας, του Υπουργείου Υγείας, του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, του Υπουργείου Δικαιοσύνης, του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

Επιπλέον, στη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης πρέπει να συμμετέχουν ενεργά άλλοι δύο φορείς, ο Συνήγορος του Πολίτη που εκπροσωπεί το Πλαίσιο για την Προώθηση της Εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), που λειτουργεί ως το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο του Ελληνικού Κράτους σε θέματα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ευαισθητοποίηση, συνεργασία και συμμετοχή όλων των σχετικών δρώντων (συμπαραγωγή) για ανάπτυξη συνυπευθυνότητας στην κοινωνία των πολιτών

Η αποϊδρυματοποίηση απαιτεί τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και έναν ισχυρό συνασπισμό όλων των ενδιαφερόμενων μερών υπέρ της αποϊδρυματοποίησης.

Η εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως των παιδιών, των παιδιών με αναπηρία, των ενηλίκων με αναπηρία, των ηλικιωμένων και των οργανώσεων που τους εκπροσωπούν στο στάδιο ανάπτυξης και υλοποίησης της στρατηγικής αποτελεί έναν δύσκολο, αλλά αποτελεσματικό τρόπο ανάπτυξης υπευθυνότητας και συμπερίληψης των απόψεων των παιδιών, των ενηλίκων και των οικογενειών στην υλοποίηση της στρατηγικής. Τα προγράμματα ευαισθητοποίησης σηματοδοτούν έναν αποτελεσματικό τρόπο ενημέρωσης της κοινωνίας για τις αξίες της ένταξης και της συμμετοχής όλων των ανθρώπων. Η εφαρμογή των αρχών της συμπαραγωγής θα μας επέτρεπε να αναγνωρίζουμε ότι κάθε άτομο είναι ο ειδικός για τη δική του ζωή, έχει κάτι να συνεισφέρει και ότι βοηθώντας τους ανθρώπους να αλληλοϋποστηρίζονται, δημιουργούμε ισχυρές, ανθεκτικές κοινωνίες, ενισχύοντας τον δεσμό ανάμεσα στους πολίτες και τους παρόχους υπηρεσιών και βελτιώνοντας τα αποτελέσματα για όλους.

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι θα συνεργαστούν άτομα και ομάδες που μπορεί να μην ενστερνίζονται αρχικά τον στόχο του κλεισίματος των ιδρυμάτων και της δημιουργίας ευκαιριών διαβίωσης στην τοπική κοινωνία για όλους. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, στα άτομα και τις ομάδες που μπορεί να μην υποστηρίζουν το κλείσιμο των ιδρυμάτων θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνονται:

- Σωματεία και προσωπικό: είτε ανήκουν σε ένα σωματείο είτε όχι, τα μέλη του προσωπικού γενικά αντιστέκονται σε οποιαδήποτε κίνηση που θέτει φαινομενικά σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας τους. Το κλείσιμο των ιδρυμάτων εκλαμβάνεται ως αλλαγή και αβεβαιότητα για το μέλλον τους. Θα πρέπει να διαβεβαιώσουμε τα μέλη του προσωπικού ότι δεν θα χάσουν τη δουλειά τους.
- Μεγάλοι ιδιωτικοί πάροχοι υπηρεσιών ιδρυματικής στέγασης που απειλούνται από το κλείσιμο των ιδρυμάτων.

- Ορισμένοι γονείς παιδιών ή ενηλίκων που ζουν σε ιδρυματικές δομές. Για πολλούς ενοίκους, το ίδρυμα αποτελεί το σπίτι τους για πολλά χρόνια, και το ενδεχόμενο αλλαγής μπορεί να είναι τρομακτικό. Ορισμένοι γονείς μπορεί να έχουν παρόμοια συναισθήματα και να τους καθισχύαζε η προσδοκία (συνήθης στο παρελθόν) ότι η τοποθέτηση σε ένα κρατικό ίδρυμα θα ήταν μόνιμη.

Συνεργασία με τον κλάδο (κοινωνικής) στέγασης και επένδυση στην προσβασιμότητα

Ένα από τα βασικά εμπόδια για τη διάθεση επιλογών στέγασης σε άτομα με ανάγκες υποστήριξης είναι η ασυμβατότητα ανάμεσα στους διαθέσιμους πόρους και τους πόρους που ζητούν και χρειάζονται τα άτομα με ανάγκες υποστήριξης. Πρέπει να αντιμετωπιστούν με μεγαλύτερη συνέπεια θέματα, όπως η προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος και η έλλειψη άλλων προσαρμογών που μπορούν να καταστήσουν τις δομές στέγασης προσβάσιμες σε ένα ευρύτερο κοινό.

Η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών στέγασης πρέπει να στραφεί προς την ένταξη των ατόμων με αναπηρία και τις προσωποκεντρικές προσεγγίσεις. Συνεπώς, θα πρέπει να συνυπολογίζονται και οι δύο προσεγγίσεις στο στάδιο του μελλοντικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης ακινήτων.

Χρηματοδότηση και βιωσιμότητα

Η διάθεση επαρκών οικονομικών και υλικών πόρων αποτελεί ένα από τα σημαντικά βήματα οποιουδήποτε προγράμματος αποϊδρυματοποίησης και είναι κρίσιμης σημασίας για τη βιωσιμότητα της μεταρρύθμισης. Η τρέχουσα χρηματοδότηση των υπηρεσιών γίνεται κεντρικά και δεν επαρκεί για τις νέες υπηρεσίες που θα χρειαστεί να αναπτυχθούν. Στα σημαντικά ζητήματα που πρέπει να συνυπολογιστούν περιλαμβάνονται:

- Η διατήρηση των πόρων που χρησιμοποιούνται στα ιδρύματα και η εκ νέου διάθεσή τους από τα ιδρύματα στις νέες μορφές φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

- Η διασφάλιση επαρκών κεφαλαίων για τη διαδικασία μετάβασης (όσο το ίδρυμα θα συνεχίζει να λειτουργεί και, παράλληλα, θα αναπτύσσονται οι νέες υπηρεσίες). Κατά τη διαδικασία μετάβασης, μπορεί να χρειαστεί «διπλή χρηματοδότηση» τόσο των ιδρυματικών υπηρεσιών όσο και των υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας¹¹. Διασφάλιση επαρκών πόρων για τον αυξανόμενο αριθμό ωφελουμένων που θα προκύψει από τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης και για την ανάπτυξη ενός ευρύτερου φάσματος υπηρεσιών.
- Αναδιάρθρωση του συστήματος χρηματοδότησης, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ατόμων και να είναι στη διάθεσή τους όπου κι αν παρέχονται οι υπηρεσίες του συστήματος πρόνοιας.

¹¹ United Nations General Assembly (2014), Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community: report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, A/HRC/28/37, 12 December 2014.

2.4 Όραμα

Ενόψει των απαιτούμενων διεθνών προτύπων και του τρέχοντος πλαισίου στην Ελλάδα, η στρατηγική αποϊδρυματοποίησης έχει το ακόλουθο όραμα:

Η Στρατηγική Αποϊδρυματοποίησης για την Ελλάδα αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός σταθερού πλαισίου συστημάτων κοινωνικής φροντίδας, ώστε τα παιδιά – με ιδιαίτερη έμφαση στα παραμελημένα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία –, οι ενήλικες με αναπηρία και οι ηλικιωμένοι με διάφορες ανάγκες υποστήριξης να μπορούν να ενταχθούν πλήρως στην κοινωνία.

Στόχος της στρατηγικής είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες, ώστε όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως των αναγκών υποστήριξής τους, να συμμετέχουν στην κοινωνία, επιτρέποντάς τους να απολαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, ενδυναμώνοντάς τους και προάγοντας την ενεργή συμμετοχή τους ως πλήρεις πολίτες με ίσα δικαιώματα.

3. Στρατηγικοί στόχοι για τα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία

Πλαίσιο

Σύμφωνα με το πληροφοριακό σύστημα για την υιοθεσία και την αναδοχή (anynet.gr) που θεσπίστηκε με τον Ν. 3548/2018, 1581 παιδιά με ή χωρίς αναπηρία στεγάζονται σε 83 δομές προστασίας παιδιών, εκ των οποίων 595 βρίσκονται σε ιδρύματα δημοσίου δικαίου.

Παιδιά που ζουν σε ιδρυματική φροντίδα εισάγονται συχνά στο σύστημα εξαιτίας της έλλειψης υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα. Γενικά, μπορεί να μην χρειαζόταν να τοποθετηθούν σε ιδρύματα ή εναλλακτική φροντίδα, εάν η τοπική κοινότητα παρείχε καθολικές, στοχευμένες και εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης. Αυτό ισχύει για παιδιά με γονείς που δεν μπορούν – για διάφορους λόγους – να τα φροντίζουν και οι οποίοι, με την κατάλληλη υποστήριξη, θα ήταν σε καλύτερη θέση να παρέχουν φροντίδα στα παιδιά τους. Ισχύει επίσης για παιδιά με αναπηρία που τοποθετούνταν παραδοσιακά σε ιδρυματική φροντίδα εξαιτίας της λανθασμένης αντίληψης ότι τα παιδιά σε ιδρυματική φροντίδα έχουν καλύτερη πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, ενώ με την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων μπορεί να βρεθεί επίσης εξειδικευμένη υποστήριξη στην τοπική κοινότητα.

Η ολοκληρωμένη φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών θα πρέπει να περιλαμβάνει μια σειρά κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και πρόσβαση σε καθολικές υπηρεσίες, στοχευμένες υπηρεσίες, εξειδικευμένες υπηρεσίες και άκρως εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως ορίζονται από τις διατάξεις που αναφέρονται στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η πρόσβαση σε καθολικές υπηρεσίες κα-

λύπτει όλες τις υπηρεσίες στις οποίες θα έπρεπε να έχουν πρόσβαση τα παιδιά, για παράδειγμα, την επαρκή στέγαση, την πρώιμη παιδική παρέμβαση, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την υγειονομική περίθαλψη. Αυτές οι υπηρεσίες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες ανεξάρτητα από την κατάσταση των παιδιών και της οικογένειάς τους. Οι στοχευμένες υπηρεσίες αντιμετωπίζουν πολύ συγκεκριμένα ζητήματα ή (προσωρινές) καταστάσεις και περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, οικογενειακά επιδόματα για μονογονεϊκές οικογένειες, πρόσβαση σε στέγαση και πρόσβαση σε προγράμματα σίτισης. Όταν το επίπεδο της απαιτούμενης υποστήριξης γίνεται πιο συγκεκριμένο για τα παιδιά και τις οικογένειές τους, θα πρέπει να προβλέπεται πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, τα παιδιά με αναπηρία θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε προϋπολογισμό προσωπικής βοήθειας, υποστηρικτική διδασκαλία στο σχολείο και άλλη υποστήριξη, η οποία θα τους επιτρέψει να έχουν καλύτερη πρόσβαση σε καθολικές υπηρεσίες.

Τέλος, οι άκρως εξειδικευμένες υπηρεσίες μπορεί να διαχειρίζονται σοβαρά κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικογένεια, όπως η παρέμβαση σε περίπτωση κρίσης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, ο εθισμός στα ναρκωτικά και το αλκοόλ, και τα προγράμματα πρόληψης της βίας και της κακοποίησης. Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, τα παιδιά θα εισέρχονται στο σύστημα εναλλακτικής φροντίδας μόνον όταν είναι απολύτως αναγκαίο και προς το βέλτιστο συμφέρον τους. Για αυτά τα παιδιά, θα πρέπει να υπάρχουν διάφορες επιλογές φροντίδας, οι οποίες θα ανταποκρίνονται με τον βέλτιστο τρόπο στις ατομικές ανάγκες κάθε παιδιού.

Προτεραιότητες

3.1 Διασφάλιση μιας ισχυρής βάσης υποστηρικτικών υπηρεσιών με στόχο την ενίσχυση και την ενδυνάμωση των οικογενειών, των παιδιών και των παιδιών με αναπηρία

Αυτό θα επιτευχθεί με:

3.1.1 Την ενίσχυση, την περαιτέρω ανάπτυξη και την εναρμόνιση της σειράς των διαθέσιμων καθολικών υπηρεσιών, ώστε να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα, η διαθεσιμότητα και η οικονομική προσιτότητα όλων των υπηρεσιών σε όλη τη χώρα – συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών και καλύπτοντας τη φροντίδα τόσο πριν όσο και μετά τον τοκετό.

3.1.2 Την ανάπτυξη σε όλη τη χώρα ενός ευρύτερου φάσματος εξειδικευμένων και άκρως εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης που θα διατίθενται στην τοπική κοινότητα για την υποστήριξη οικογενειών και παιδιών με υψηλές ανάγκες υποστήριξης, ώστε να αποτρέπεται ο διαχωρισμός των οικογενειών και να διευκολύνεται η επανένταξη των παιδιών στην οικογένειά τους.

3.1.3 Την ανάπτυξη νομοθεσίας και ενός προγράμματος με στόχο τη ρύθμιση των προγραμμάτων Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης (ΠΠΠ) για παιδιά ηλικίας 0 έως 6 ετών, το οποίο θα λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο ως ένα σύστημα υποστήριξης για οικογένειες με ανάγκες και ως εξειδικευμένη υποστήριξη για παιδιά με αναπηρία.

3.1.4 Την ενίσχυση της διαθεσιμότητας μέτρων κατά της φτώχειας, καθώς και της πρόσβασης σε προγράμματα προσωπικής βοήθειας, τα οποία λειτουργούν ως προστασία ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής στέγασης, της υποστήριξης των βασικών αναγκών (μεταφορά, σίτιση, υγειονομική περίθαλψη, υλικά αγαθά) και της ψυχολογικής υποστήριξης με στόχο την ενδυνάμωση της οικογένειας, την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και την πρόληψη της απομάκρυνσης του παιδιού από την οικογένειά του.

3.1.5 Την ενδυνάμωση του δικτύου των κέντρων σε επίπεδο κοινότητας με οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους και τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υποστήριξης που διατίθενται για την ικανοποίηση διαφόρων απαιτήσεων, όπως τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας, τα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, τα νηπιαγωγεία, οι εγκαταστάσεις αποκατάστασης, τα κέντρα προσωρινής φροντίδας, νομικής βοήθειας κ.λπ., ώστε να διασφαλιστεί η κατάλληλη παρακολούθηση των οικογενειών που ζητούν συμβουλευτικές υπηρεσίες και η συνεχής υποστήριξη ανάλογα με τις ανάγκες.

3.1.6 Την ενίσχυση του συστήματος ελέγχου παραπομπών (gatekeeping) σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ώστε να αποτρέπεται ο περιττός διαχωρισμός των παιδιών από την οικογένειά τους και η τοποθέτηση σε ιδρυματική φροντίδα.

3.2 Ανάπτυξη μιας σειράς εναλλακτικών μέτρων φροντίδας με στόχο την παροχή στα παιδιά χωρίς γονεϊκή φροντίδα - συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία - ενός περιβάλλοντος οικογενειακού τύπου

Αυτό θα επιτευχθεί με:

3.2.1 Την ανάπτυξη ενός προγράμματος ανάδοχης φροντίδας, καθώς και:

- Τη διαθεσιμότητα μιας σειράς επιλογών ανάδοχης φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της βραχυχρόνιας, μακροχρόνιας και εξειδικευμένης ανάδοχης φροντίδας για παιδιά με σύνθετες ανάγκες.
- Τη συνεχή παρακολούθηση, εποπτεία, υποστήριξη και διαχείριση της απόδοσης που σχεδιάζεται και εφαρμόζεται για ανάδοχους γονείς.
- Την περαιτέρω ανάπτυξη του εθνικού μητρώου ανάδοχων φροντιστών.
- Την ανάπτυξη κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού, συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, ανάδοχων φροντιστών και άλλων επαγγελματιών που συμμετέχουν στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών ανάδοχης φροντίδας.

3.2.2 Την ανάπτυξη μιας σειράς επιλογών στέγασης οικογενειακού τύπου σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, οι οποίες θα εξυπηρετούν το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών. Οι υπηρεσίες στέγασης στην τοπική κοινότητα θα πρέπει να αποτελούν την ύστατη λύση όταν η οικογένεια καταγωγής δεν είναι σε θέση να φροντίσει το παιδί ή δεν υπάρχει δυνατότητα αναδοχής/υιοθεσίας. Οι στεγαστικές δομές μικρής κλίμακας δεν θα πρέπει επ' ουδενί να ομοιάζουν με ιδρύματα και, για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να αναπτυχθούν και να υιοθετηθούν νομικά πρότυπα ποιότητας σε συμμόρφωση με τη ΣΔΠ και τη ΣΔΑΑ του ΟΗΕ. Όλες οι δομές στεγαστικής φροντίδας (ιδιωτικές, κρατικές και θρησκευτικές) θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένες και να έχουν λάβει άδεια, καθώς και να παρακολουθούνται τακτικά, ώστε να διασφαλίζεται η παροχή ποιοτικής φροντίδας.

3.2.3 Τη διασφάλιση ότι υπάρχει επαρκής αναλογία προσωπικού στους χώρους φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, επαρκής συνεχής εκπαίδευση, εποπτεία και υποστήριξη των επαγγελματιών, καθώς και αξιολόγηση της ποιότητας του δυναμικού των κοινωνικών λειτουργών.

3.2.4 Την υποστήριξη της ανάπτυξης συστημάτων με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών σε θέματα που αφορούν τη ζωή τους.

3.3 Διασφάλιση του κλεισίματος όλων των δομών ιδρυματικής φροντίδας, της επανένταξης των παιδιών και των παιδιών με αναπηρία στις οικογένειές τους ή της μετάβασής τους από δομές ιδρυματικής φροντίδας σε χώρους φροντίδας σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας

Αυτό θα επιτευχθεί με:

- 3.3.1** Τη συλλογή αναλυτικών δεδομένων για τα παιδιά που ζουν σε μεγάλες και μικρές δομές ιδρυματικής φροντίδας, καθώς και για τις ανάγκες υποστήριξης των παιδιών και την κατάσταση της οικογένειάς τους.
- 3.3.2** Την ανάπτυξη σχεδίων αποϊδρυματοποίησης, συμπεριλαμβανομένου ενός χρονοδιαγράμματος για κάθε δομή ιδρυματικής φροντίδας μεγάλης κλίμακας με στόχο το σταδιακό κλείσιμο της ιδρυματικής δομής αυτής καθαυτής. Θα πρέπει να διερευνηθεί η εναλλακτική χρήση των κτιρίων – εκτός των επιλογών ιδρυματικής φροντίδας.
- 3.3.3** Την ανάπτυξη ενός ατομικού σχεδίου φροντίδας για κάθε παιδί που ζει σε χώρο ιδρυματικής φροντίδας, ώστε να διασφαλιστεί η επανένταξη στην οικογένεια ή η μετάβαση σε φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας.
- 3.3.4** Την υποστήριξη των δήμων, ώστε να δημιουργήσουν υπηρεσίες φροντίδας σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας χρησιμοποιώντας τους πόρους που θα εξοικονομηθούν από το κλείσιμο ιδρυματικών δομών μεγάλης κλίμακας και άλλων δομών. Στο πλαίσιο αυτό, το Κράτος θα πρέπει να κατευθύνει τη διαδικασία μετασχηματισμού, να αναλύσει τα αποτελέσματα και να εφαρμόσει αυτή την πρακτική και σε άλλα ιδρύματα.

3.3.5 Την εισαγωγή ενός μηχανισμού σταδιακής αναστολής (moratorium) παράλληλα με την ανάπτυξη υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Για τα παιδιά χωρίς γονεϊκή φροντίδα, θα πρέπει να διερευνώνται επιλογές εναλλακτικής φροντίδας, εξετάζοντας αρχικά τη συγγενική φροντίδα και έπειτα τη φροντίδα σε οικογενειακό (ανάδοχη φροντίδα) ή οικογενειακού τύπου περιβάλλον, διασφαλίζοντας ότι τα αδέρφια παραμένουν μαζί.

3.3.6 Τη διασφάλιση της επανένταξης στην οικογένεια, εφόσον είναι εφικτή και προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, προσφέροντας στις οικογένειες την απαιτούμενη υποστήριξη (οικονομική, υλική, ψυχολογική και πρακτική), καθώς και φροντίζοντας για την υποστήριξη από επαγγελματίες, από την τοπική κοινότητα και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον. Θα πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί ένα σχέδιο οικογενειακής υποστήριξης/ενδυνάμωσης/επανένταξης, το οποίο θα βοηθήσει την οικογένεια καταγωγής. Θα πρέπει να καταρτιστεί ένα στρατηγικό σχέδιο δράσης δεσμευτικού χαρακτήρα για τη συνεργασία όλων των σχετικών κοινωνικών υπηρεσιών, το οποίο να αντικατοπτρίζεται στη σχετική νομοθεσία.

3.4 Ενίσχυση, προώθηση και περαιτέρω ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία

Αυτό θα επιτευχθεί με:

- 3.4.1** Τη συλλογή δεδομένων για την παρακολούθηση των αναγκών των παιδιών, τη σχολική φοίτηση και την εκπαιδευτική πορεία τους με σκοπό τον προγραμματισμό παρεμβάσεων, την εποπτεία των αναγκών και την πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης.
- 3.4.2** Την παροχή στα παιδιά με ανάγκες υποστήριξης πλήρων δικαιωμάτων πρόσβασης στη βασική εκπαίδευση παράλληλα με τη λήψη εξειδικευμένης υποστήριξης. Θα πρέπει να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που να εξετάζει την ένταξη των παιδιών με αναπηρία, προκειμένου να εξοπλιστούν τα σχολεία με τους απαιτούμενους πόρους, να εκπαιδευτεί το προσωπικό σχολικής εκπαίδευσης και να ευαισθητοποιηθεί η σχολική κοινότητα.
- 3.4.3** Τη δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών για το προσωπικό στον εκπαιδευτικό κλάδο, ώστε να αναγνωρίζει καλύτερα και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών που χρειάζονται υποστήριξη.

3.5 Ανάπτυξη προγραμμάτων υποστήριξης για τα παιδιά και τα παιδιά με αναπηρία που φεύγουν από το σύστημα της φροντίδας και για τη μετέπειτα υποστήριξή τους

Αυτό θα επιτευχθεί με:

- 3.5.1** Την ανάπτυξη ενός εθνικού προγράμματος για τη δημιουργία προγραμμάτων υποστήριξης για παιδιά που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας και για τη μετέπειτα υποστήριξή τους, ώστε να διασφαλίζεται η ένταξή τους στην τοπική κοινότητα.

Το πρόγραμμα θα πρέπει να περιλαμβάνει ψυχολογική υποστήριξη και καθοδήγηση από καταρτισμένους επαγγελματίες, οικονομικά επιδόματα, επιδόματα στέγασης και πολλά άλλα. Τα παιδιά που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας θα πρέπει να υποστηρίζονται για όσο διάστημα απαιτείται μετά από τη μετάβασή τους στην ανεξάρτητη διαβίωση.

- 3.5.2** Με τη διασφάλιση ότι δημιουργούνται προσωποκεντρικά σχέδια για κάθε παιδί που φεύγει από το σύστημα φροντίδας. Αυτά τα σχέδια θα πρέπει να περιλαμβάνουν προβλέψεις για συνεχή υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια τόσο της δευτεροβάθμιας όσο και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαβίωσης.

4. Στρατηγικοί στόχοι για τους ενήλικες με αναπηρία

Πλαίσιο

Τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει σημαντικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, επιδιώκοντας να δημιουργήσει ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο που διασφαλίζει τα δικαιώματα και προωθεί την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία. Η σημαντικότερη από αυτές τις πρωτοβουλίες ήταν η θέσπιση του Μέρους Δ του Ν. 4488/2017 που, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 33 της ΣΔΑΑ του ΟΗΕ, θεσπίζει κατευθυντήριες οδηγίες για την υλοποίηση της Σύμβασης του ΟΗΕ σε εθνικό επίπεδο.

Τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν έλλειψη ποικιλίας και διαθεσιμότητας υπηρεσιών, ενώ τις μεγαλύτερες προκλήσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν τα άτομα με αυξημένες ανάγκες υποστήριξης.

Στην Ελλάδα υπάρχουν τόσο στεγαστικές υπηρεσίες ιδρυματικής φροντίδας όσο και υπηρεσίες φιλοξενίας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας για άτομα με αναπηρία. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων που αποτελεί την ελοπτική αρχή των δημόσιων ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας, 1773 ενήλικες με αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις στεγάζονται σε δώδεκα (12) Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας και στο Θεραπευτήριο Χρόνιων Παθήσεων Ευρυτανίας. Επιπλέον, φιλοξενούνται και υποστηρίζονται 665 άτομα με χρόνιες παθήσεις σε (10) ιδιωτικά θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων. Οι περισσότεροι ενήλικες που ζουν σε χώρους ιδρυματικής φροντίδας (83%) έχουν καταχωρηθεί ως άτομα με αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις.

Η μοναδική εναλλακτική αντί της ιδρυματικής φροντίδας είναι οι «Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης» που προσφέρουν υποστήριξη σε άτομα με σωματική, ψυχολογική, νοητική ή/και αισθητηριακή αναπηρία και διάφορες ανάγκες. Τον Ιούνιο του 2018, υπήρχαν 28 φορείς που λειτουργούσαν 65 χώρους υποστηριζόμενης διαβίωσης, οι οποίοι στέγαζαν 389 άτομα.

Ωστόσο, οι στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης καλύπτουν σήμερα μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των ατόμων με αναπηρία που ζουν στην κοινότητα και δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την ιδρυματική φροντίδα αυτή καθαυτή.

Προτεραιότητες

4.1 Σταδιακό κλείσιμο όλων των ιδρυμάτων και επανεγκατάσταση όλων των ενοίκων σε κατοικίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας

Αυτό θα επιτευχθεί με:

4.1.1 Σαφή πολιτική δέσμευση και νομικά δεσμευτικές αποφάσεις.

Μια σαφώς διατυπωμένη πολιτική δέσμευση για το κλείσιμο των ιδρυμάτων αποτελεί προϋπόθεση. Το θέμα προς εξέταση δεν πρέπει να είναι το «Εάν», αλλά το «Πότε» και «Πώς». Η δέσμευση θα περιλαμβάνει μια πολιτική απόφαση για την υιοθέτηση της στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης σε εθνικό επίπεδο μέσω νομικά δεσμευτικών αποφάσεων που θα απαγορεύουν την κατασκευή νέων ιδρυμάτων, της αναστολής της ανακαίνισης των ιδρυμάτων, με εξαίρεση τις παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην παροχή ασφάλειας και υγείας στους ενοίκους, και της απαγόρευσης νέων εισαγωγών σε ιδρύματα με βάση ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

4.1.2 Τη χαρτογράφηση των υφιστάμενων ιδρυμάτων από τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας και την παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών για τον αριθμό και το προφίλ των ενοίκων, τον αριθμό των μελών του προσωπικού κ.λπ.

4.1.3 Την ανάπτυξη ενός σχεδίου μετάβασης στην τοπική κοινότητα για κάθε ίδρυμα, την παροχή σαφών οδηγιών για τον τρόπο που θα προχωρήσει η διαδικασία μετασχηματισμού και ενός σχεδίου δράσης με σαφές χρονοδιάγραμμα και όλες τις απαιτούμενες ενέργειες.

4.2 Ανάπτυξη μιας σειράς υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας

Αυτό θα επιτευχθεί με:

4.2.1 Την ανάπτυξη μιας σειράς εξειδικευμένων συστημάτων υποστήριξης, τα οποία θα καλύπτουν διάφορες ανάγκες στους διάφορους τομείς της ζωής των ατόμων.

Τα συστήματα υποστήριξης θα πρέπει να βασίζονται σε μηχανισμούς διασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών, καθώς και στη συμμετοχή μιας σειράς ειδικών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία ή/και των συνηγόρων και των φορέων εκπροσώπησής τους.

4.2.2 Την ενίσχυση και περαιτέρω ανάπτυξη των στεγών υποστηριζόμενης διαβίωσης που ομοιάζουν σε μέγεθος με ένα συνηθισμένο περιβάλλον οικογενειακού τύπου, καθώς και την επαρκή υποστήριξη των ατόμων με σύνθετες ανάγκες.

4.2.3 Την ανάπτυξη μιας σειράς υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας που θα υποστηρίζουν τα άτομα με αναπηρία, ώστε να ζουν ανεξάρτητα, όπως υπηρεσίες προσωπικής βοήθειας. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία ενός νομικού πλαισίου που να υποστηρίζει την ανάπτυξη των σχετικών επαγγελματικών προφίλ, των εκπαιδευτικών υλικών και της διαδικασίας πιστοποίησης. Επιπλέον, θα πρέπει να διατίθενται στην τοπική κοινότητα υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες προσωρινής φροντίδας, βοήθειας έκτακτης ανάγκης, νομικής συμβουλευτικής, ημερήσιας υποστήριξης και άλλες υπηρεσίες.

4.2.4 Τη δοκιμαστική εφαρμογή νέων πρωτοβουλιών και μεθοδολογιών σχετικά με τις επιλογές εξατομικευμένης χρηματοδότησης.

4.3 Πρόληψη της ιδρυματοποίησης

Αυτό θα επιτευχθεί με:

4.3.1 Την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης που θα αντιμετωπίζουν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία που ζουν στο σπίτι τους μαζί με συγγενείς ή ανεπίσημους φροντιστές. Η εν λόγω υποστήριξη θα πρέπει να επιλέγεται ελεύθερα και να αντικατοπτρί-

ζει τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του ατόμου και του κύκλου υποστήριξής του.

Αυτές οι υπηρεσίες θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του υφιστάμενου προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι» ή από τα κέντρα που προσφέρουν υπηρεσίες υποστήριξης σε ευάλωτες ομάδες και έχουν δημιουργηθεί από το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο της υλοποίησης του Προγράμματος «Υγεία-Πρόνοια». Αυτά τα προγράμματα θα πρέπει να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο, ώστε να μπορούν να ικανοποιούνται οι ανάγκες των πολιτών με εστιασμένες και αποδοτικές παρεμβάσεις.

4.3.2 Την αναστολή νέων εισαγωγών σε κάθε ίδρυμα εντός ενός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητα εναλλακτικών επιλογών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

4.3.3 Τη βελτίωση της πρόσβασης σε πληροφορίες μέσω της ενίσχυσης του ρόλου και των αρμοδιοτήτων των κέντρων κοινότητας.

4.4 Ανάπτυξη νομικού πλαισίου που επιτρέπει τη συμμετοχή στην τοπική κοινότητα

Αυτό θα επιτευχθεί με:

4.4.1 Την προώθηση της πρόσβασης στην απασχόληση για άτομα με αναπηρία μέσω της δημιουργίας ενός νομοθετικού πλαισίου για την υποστηριζόμενη απασχόληση και ενός πλαισίου που θα διευκολύνει την απασχόληση ατόμων με αναπηρία σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας.

4.4.2 Τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε συστήματα βασικής εκπαίδευσης μέσω της παροχής εκπαιδευτικών σεμιναρίων για το προσωπικό των σχολείων και της ευαισθητοποίησης των μαθητών-συνομηλίκων, καθώς και τον εξοπλισμό των σχολείων με επαρκείς πόρους.

4.4.3 Την ενδυνάμωση της δικαιοπρακτικής ικανότητας ως σημαντική προϋπόθεση για ανεξάρτητη διαβίωση και την ανάγκη να καταργηθούν όλες οι μορφές υποκαθιστάμενης λήψης αποφάσεων και να αντικατασταθούν με μοντέλα υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων.

5. Στρατηγικοί στόχοι για τους ηλικιωμένους

Πλαίσιο

Οι ηλικιωμένοι με ή χωρίς αναπηρία έχουν μια σειρά αναγκών που σχετίζονται με την ηλικία και δεν ικανοποιούνται απόλυτα με το υφιστάμενο φάσμα υπηρεσιών. Στις κύριες υπηρεσίες που εντοπίστηκαν περιλαμβάνονται η παροχή υποστήριξης και φροντίδας για σχεδιασμό του μέλλοντος, η ένταξη στην τοπική κοινότητα και η διαθεσιμότητα κατάλληλων επιλογών στέγασης για τα τελευταία χρόνια της ζωής των ατόμων.

Οι περιορισμένες επιλογές χώρων διαβίωσης, η έλλειψη κατάλληλων και διαθέσιμων υπηρεσιών υποστήριξης, η έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων του προσωπικού για τις ανάγκες των ηλικιωμένων με ή χωρίς αναπηρία και τα εμπόδια στην πρόσβαση σε γενικές υπηρεσίες της τοπικής κοινότητας αποτελούν τα βασικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν, για να υπάρχουν επαρκείς υπηρεσίες και δομές υποστήριξης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων.

Προτεραιότητες

5.1 Ανάπτυξη προγράμματος πλαισίου για την αντιμετώπιση των αναγκών των ηλικιωμένων και σχετικών υπηρεσιών

Αυτό θα επιτευχθεί με:

5.1.1 Την ανάπτυξη ενός κεντρικού σημείου επαφής που θα εντοπίζει τις ανάγκες των ηλικιωμένων, όπως η νοσηλευτική φροντίδα, η προσωπική βοήθεια, η υποστήριξη στο σπίτι, η υλικοτεχνική υποστήριξη, η διοικητική υποστήριξη και η υποστήριξη στη μετακίνηση.

5.1.2 Τη διάθεση υποστήριξης ΤΠΕ, ώστε να ενισχυθεί η ανεξάρτητη διαβίωση στο σπίτι.

5.2 Ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού με στόχο την καλύτερη αντιμετώπιση των μεταβαλλόμενων αναγκών των ηλικιωμένων

Αυτό θα επιτευχθεί με:

5.2.1 Τον προσδιορισμό των εκπαιδευτικών κενών και την παροχή των κατάλληλων προγραμμάτων εκπαίδευσης του προσωπικού που εργάζεται με ηλικιωμένους.

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, Φεβρουάριος 2021.

Copyright: Copyright © EASPD 2020. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

©Tandem NGO
©Θανάση Καρατζά
©Judita Tamošiūnaitė
©Ravi Patel
©Eberhard Grossgasteiger
©Kampus Production

Το παρόν έντυπο εκδόθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ Μεταρρυθμίσεων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν έντυπο δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.